

Omgevingswet &

Kern- kwaliteiten

Het vaststellen van de kernkwaliteiten in woord en beeld is belangrijk voor het bevorderen van een goede omgevingskwaliteit. Het behouden en benutten van bestaande waarden is één vertrekpunt voor het bepalen van een (toekomst)visie. Het bestaande is immers de context waarbinnen het nieuwe zijn plaats zal krijgen. Alleen beschrijven of verbeelden van kernkwaliteiten is niet voldoende. Het is ook van belang dat duidelijk is wat de doelstellingen en ambities zijn voor de kernkwaliteiten, zodat initiatiefnemers weten wat de ruimte is en hoe ze kunnen bijdragen aan de kernkwaliteiten.

Wat zijn kernkwaliteiten?

Ruimtelijke en fysieke eigenschappen die typerend zijn voor een gebied, dat zij samen de ruimtelijke identiteit van dat gebied vormen, gekoppeld aan een waardering. Kernkwaliteiten zijn niet neutraal: er is altijd sprake van een waardering die samenhangt met de tijdperiode en de culturele opvattingen over het kwaliteitsbegrip.

Kwaliteit gaat over waardering én betekenis op een specifiek plek en een specifiek moment.

- **Herkenbare fysieke kwaliteiten:** Bebouwing, openbare ruimte, landschap, cultuurhistorische beleving.
- **Immateriële waarden:** Gezondheid, sociale veiligheid/kwaliteit, leefbaarheid, rust/stilte, duisternis, schone lucht.

Wat zijn kernkwaliteiten?

Waarden

Gebiedskwaliteit

DNA

Ruimtelijke
kwaliteit

Omgevingswaarden

Typisch

Eigenschappen

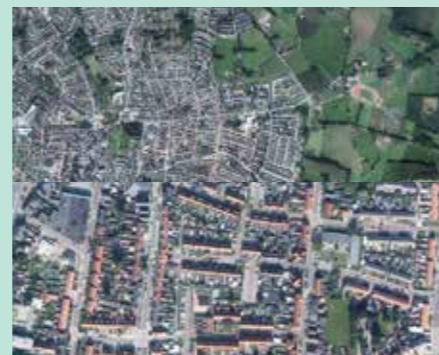
Identiteitsdragers

Omgevingskwaliteit

Karakteristieken

Identiteit

“KERN-
KWALITEITEN
ZIJN NIET
NEUTRAAL”

Verschillende schaalniveaus wijk

Context

Artikel 3.2 Omgevingswet:
Een omgevingsvisie bevat, mede voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid:

A een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving;

B de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied;

C de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid.

Recept voor de borging van kernkwaliteiten

1 Inventariseer, wat zijn de kwaliteiten en karakteristieken?

- Denk na over hoe compleet; smal, breed of integraal? Alleen fysiek of ook sociaal, identiteit, gezondheid en/of duurzaamheid?
- Maak gebruik van bestaande bronnen: nota's, analyse maar denk ook aan inbreng via burgerparticipatie.

2 Bepaal de ambitie, de visie op de kernkwaliteiten en durf te kiezen.

- De stip op de horizon. Waar moeten initiatieven aan bijdragen en wat is de ruimte.
- Kernkwaliteiten zijn niet neutraal, er is altijd sprake van een waardering die samenhangt met de tijdperiode en de culturele opvattingen over het kwaliteitsbegrip

3 Leg kernkwaliteiten en ambities in woord, beeld en kaart vast in één omgevingsvisie met vertaling naar het omgevingsplan en beleidsregels.

4 Hoe kan een initiatief bijdragen aan ambitie en kwaliteit?

- Maak de kernkwaliteiten inzichtelijk voor initiatiefnemers zodat ze in hun eigen planvorming meteen de kernkwaliteiten kunnen meenemen.
- Bedenk wat dit betekent voor de eigen organisatie en cultuur? Loslaten en regie?
- Denk na over het proces voor de initiatiefnemer met bijvoorbeeld een stappenplan, kwaliteitsgesprek, inspirerende voorbeelden, vooroverleg en ontwerprichtlijnen en ga voor een ontwerpende benadering.
- Maak het buurtgesprek of omgevingsgesprek onderdeel van het proces voor de initiatiefnemer.

Smal, breed of integraal?

De kernkwaliteiten van een gemeente kunnen verschillend benaderd worden. De wet geeft geen afgebakende definitie van de fysieke leefomgeving, maar er staat wel een opsomming van elementen die er in ieder geval onder vallen. Het gaat om bouwwerken, infrastructuur, water, bodem, lucht, landschappen, natuur en erfgoed. Het zijn de herkenbare en afleesbare fysieke kwaliteiten van een

gebied. Maar ook de immateriële waarden zijn van belang en kunnen de eigenheid van een gebied bepalen. Waarden zoals stilte, duisternis, dynamiek, gezondheid, werkgelegenheid en sociale kwaliteit.

Ook zijn ze te benoemen op verschillende schaalniveaus. De regio, het landschap, de stad, wijk, straat of erf.

Bronnen voor kernkwaliteiten

Het opstellen van een omgevingsvisie biedt de kans om de vaak in separate stukken vermelde (kern)kwaliteiten te integreren. De kwaliteiten van de gemeente zijn vaak al in woord en beeld, zij het sectoraal beschreven. Maak gebruik van het bestaande beleid en informatie. Dat biedt een goed aanknopingspunt.

Mogelijke voorbeeldbronnen:

- Nota ruimtelijke kwaliteit en welstand
- Landschapsontwikkelingsplan
- Cultuurhistorische gebiedsanalyses
- Redengevende beschrijvingen
- Dynamische waardenstellingen
- Cultuurhistorische waardenkaarten en – inventarisaties;
- Canons
- Structuurvisies
- Provinciaal beleid zoals Nationale Landschappen en cultuurhistorie

En niet te vergeten de inbreng van burgers!

Ambitie

Het beschrijven en in beeld brengen van kernkwaliteiten is voor een goede afweging niet genoeg. Door ambities en doelstellingen voor de kernkwaliteiten te formuleren krijgt de omgevingsvisie kleur. Wat wil je met de kernkwaliteiten? Behoud, ontwikkeling of versterking en is er onderscheid daarin tussen de kwaliteiten. **Denk ook na over mogelijke nieuwe kwaliteiten.** Zodat ook toekomstige ontwikkelingen zoals de energietransitie en klimaatadaptatie kunnen bijdragen aan een goede omgevingskwaliteit en er afwegingsruimte mogelijk is voor activiteiten die nu nog niet zijn (te) voorzien.

Zypendaalseweg 46
6814 CL Arnhem
026 442 17 42
info@geldersgenootschap.nl
www.geldersgenootschap.nl

Colofon

Christel Steentjes
[auteur]

Janos Boros
[redactie]

Proces

Onder de omgevingswet komt steeds meer verantwoordelijkheid bij initiatiefnemers en plannenmakers te liggen. Bepaal de kernkwaliteiten en ambities met de initiatiefnemers als doelgroep. Is duidelijk of plannen rekening houden met de kernkwaliteiten of juist kunnen bijdragen aan de kernkwaliteiten? Maak helder welke plek de kernkwaliteiten in het proces hebben. **Denk daarbij aan bouwstenen zoals ontwerprijlijnen, stappenplannen, buurtgesprekken en kwaliteitsgesprekken.** Het kan ook betekenen dat er een cultuurverandering van de organisatie nodig is in de omgang met initiatieven. Meer verantwoordelijkheid bij de burger betekent loslaten in vertrouwen, maar vraagt ook vooraf om een helder kader met kernkwaliteiten en een duidelijk stappenplan naar kwaliteit.

“VERGEET BURGERS NIET ALS BRON VOOR KERNKWALITEITEN”

Inspiratie

Ruimtelijke kwaliteitskaart Clean Tech A1-zone

De snelweg zal in de komende jaren worden verbreed. Hierbij stellen de partijen zich onder andere de volgende twee vragen: Zijn er langs de A1 kansen voor energietransitie? En kunnen we het dan zo doen dat de kernkwaliteiten van het landschap worden versterkt? Hiervoor is de Dynamische Ruimtelijke Kwaliteitskaart opgesteld. De kaart is dynamisch, omdat energietransitie sterk in ontwikkeling is. Ruimtelijke kwaliteit is een belangrijk onderwerp bij het maken van plannen voor zonnevelden, windparken etc. Daarom is een toolbox opgenomen met voor elk landschapstype gereedschappen voor landschapsversterking en energietransitie. Ook worden ontwerpgegevens geduid, die kansen bieden om de ruimtelijke en landschappelijke kernkwaliteiten van de regio te versterken.

Meer weten? Neem contact op met Jan Wabeke

Notitie Ruimtelijke Kwaliteit Geldermalsen

De Gids is veel meer dan een welstandsnota, het gaat om integraal beleid voor omgevingskwaliteit, waarbij ook cultuurhistorie, landschap en duurzaamheid een grote rol spelen. De Gids speelt optimaal in op de kwaliteiten en identiteiten van de gemeente Geldermalsen. en legt een logisch verband tussen waarden, kernkwaliteiten, ambities en richtlijnen. Er is gekozen voor een uitdagende opzet: minder toetsingscriteria, meer ruimte voor initiatief. De Gids is zowel een toetsingskader voor kleinere plannen als een stimulerend kader voor grotere opgaven. Hiermee is een goede balans ontstaan tussen vrijheid voor burgers en waarborgen van cultuurhistorische, landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten.

Meer weten? Neem contact op met Madelinde Roelofs

Kernkwaliteiten Bronckhorst

De kernkwaliteiten voor Nationaal Landschap De Graafschap in de gemeente Bronckhorst zijn door de provincie op hoofdlijnen beschreven waarbij duidelijke doelstellingen ontbraken. De kernkwaliteiten zijn samen met de bevolking vertaald naar meer gebiedsspecifieke kernkwaliteiten met ambities. Met een stappenplan en bouwstenen is duidelijk voor initiatiefnemers hoe ze invulling kunnen geven aan de 'mitsen' van het 'ja'.

Meer weten? Neem contact op Christel Steentjes

Kernkwaliteiten Nieuw Hollandse Waterlinie

Voor alle deelgebieden van de Nieuw Hollandse Waterlinie zijn handboeken voor behoud en ontwikkeling opgesteld. De handboeken geven beeldend uitleg over de kwaliteiten, de historie en het functioneren van de linie. Per onderdeel zijn de waarden en ontwikkelambities beschreven en worden ontwerprijlijnen voor initiatiefnemers meegegeven. Een gemeente overstijgend kwaliteitsteam begeleidt plannenmakers naar plannen met kwaliteit.

Vanuit kwaliteiten verder werken (natuurlijk), Omgevingsvisie Kromme Rijngebied

De omgevingsvisie Kromme Rijngebied heeft de fysieke gebiedskwaliteiten van de verschillende deelgebieden als uitgangspunt genomen. Het document bevat een visie op de gebieden, het proces en thema's. Bij ontwikkelingen zijn de kwaliteiten uitgangspunt en worden suggesties voor verbetering gegeven.